

Het beste van Milaan in 6 routes

Route 1 Centro p. 18

In het centrum staan veel bekende monumenten en kun je naar hartenlust shoppen. Bezoek ook het Quadrilatero della Moda, met showrooms van alle beroemde modehuizen.

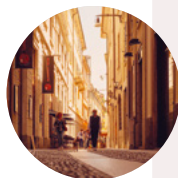

Route 2 Brera, Porta Garibaldi & Isola p. 38

Wandel door de smalle straatjes van Brera. Rondom de dynamische buurten Porta Garibaldi en Isola vind je toonaangevende architectuur en veel winkels en horeca.

Route 3 Navigli & Tortona p. 58

Rondom de Navigli, de kanalen, wisselen cafés en kleinere winkels elkaar af. Aangrenzend ligt de wijk Tortona, waar oude fabriekshallen zijn omgebouwd tot musea, horeca en hubs van modehuizen.

Route 4 Cinque Vie, Corso Genova & Sant'Ambrogio p. 78

Een route van contrasten: sereniteit rond de Basilica di Sant'Ambrogio en in Cinque Vie, en bedrijvigheid rond de Università Cattolica en de Colonne di San Lorenzo.

Route 5 Arco della Pace, Corso Magenta, Wagner & CityLife p. 98

Begin je dag in het Parco Sempione. Rondom metrostation Wagner vind je luxe sfeer, terwijl architectuurliefhebbers in CityLife hun ogen uitkijken.

Route 6 Porta Romana, Dateo & Porta Venezia p. 118

Bewonder moderne kunst in Fondazione Prada en meng je vervolgens tussen de Milanezen.

Over onze local

In 2012 vertrok Inge met haar vriend voor een jaar naar Milaan. Het wonen in deze grote, maar compacte stad die altijd in ontwikkeling is, dicht bij het Comomeer, beviel zo goed, dat ze er zijn gebleven. Sinds een aantal jaar is het mogelijk met Inge een stadswandeling te doen. Daarnaast schrijft ze ook voor een aantal (online) magazines over Milaan en de omgeving.

Local

Inge de Boer

Werk

Organisator
stadswandelingen
en auteur

Tip

In het historisch centrum kun je veel verstopte details ontdekken, zoals de mozaïeken in de Galleria Vittorio Emanuele II.

Time to Momo in Milaan

Stap je hotel uit en loop regelrecht naar de leukste wijken van de stad. Onze auteurs vertellen je waar je nieuwe restaurants vindt en waar je moet zijn voor de beste koffie of dat lokaal gebrouwen bier. Bij Time to Momo slaan we de dertien-in-een-dozijn-winkelstraten over en wandel je, terwijl je onderweg een bezienswaardigheid meepikt, naar de tofste winkels, vintagemarkten, creatieve hotspots en fijne parken waar de locals zelf graag komen. Onderweg kom je langs nog veel meer interessante adressen, dus kijk goed om je heen.

Milaan is de meest dynamische stad van Italië. Door de nabijheid van de Alpen staat Milaan in goede verbinding met Noord-Europa en is de stad een stuk innovatiever en moderner dan andere Italiaanse steden. Iedere wijk heeft een eigen karakter. Zo ontdek je restanten uit de Romeinse tijd in de wijk Cinque Vie, stuit je op moderne architectuur in Porta Garibaldi en CityLife, bezichtig je de Duomo in het centrum en bezoek je een rommelmarkt aan het Naviglio Grande.

Haal alles uit je stedentrip

Met de zes routes in deze gids kun je te voet en in je eigen tempo de leukste wijken van de stad ontdekken. De routes leiden je langs musea en bezienswaardigheden, maar laten je vooral ook zien waar je lekker kunt eten en drinken, shoppen en leuke dingen kunt doen. We tippen je de beste adressen waar we zelf ook graag komen, dus misschien komen we elkaar wel tegen.

Op de overzichtskaart voor in de gids kun je zien door welke delen van de stad de routes lopen. Voor een gedetailleerde plattegrond per route ga je naar het begin van het betreffende hoofdstuk. Daarop vind je ook de adressen en de legenda. Aan de kleur van de bolletjes kun je zien om wat voor soort adres het gaat. Verderop in het hoofdstuk wordt elk adres steeds uitgebreid beschreven en vind je de adresgegevens, openingstijden en bereikbaarheid.

Zonder de genoemde adressen uitgebreid te bezoeken, duurt één route ongeveer twee à drie uur. De afstand in kilometers vind je boven de routebeschrijving.

Prijsindicatie

Om je een idee te geven van de prijzen in restaurants, vind je bij de adresgegevens een, twee of drie eurotekens. Ze geven de gemiddelde prijs aan van een ontbijt-, lunch-, of hoofdgerecht. € is tot 15 euro, €€ is 15 tot 35 euro en €€€ is 35 euro of meer. De entreprijzen van bezienswaardigheden zijn de reguliere tarieven.

Goed om te weten

Vooral de kleinere winkels buiten het centrum zijn doordeweeks tussen 13.00 en 15.30 uur gesloten. 's Avonds blijven ze tot ongeveer 19.30 uur open. Sommige warenhuizen zijn zelfs tot 22.00 uur geopend. Er is twee keer per jaar uitverkoop. De wintersale start op de eerste zaterdag van januari, de zomersale op de eerste zaterdag van juli.

In de stad kun je zo goed als overal met je bankpas of creditcard betalen, zelfs als je slechts een espresso drinkt. In Italië wordt je, ongeacht het bedrag dat je hebt betaald, gevraagd de kassabon mee te nemen. Dit heeft te maken met mogelijke controles van de Guardia di Finanza, de belastingdienst, die ongeregistreeerde betalingen wil tegengaan.

Iedereen die een kerk bezoekt, wordt geacht zich aan de kledingvoorschriften te houden. Voor zowel mannen als vrouwen betekent dit dat de schouders en de knieën bedekt moeten worden. Aan de mannen wordt ook nog eens gevraagd geen open schoenen (slippers) te dragen. Er wordt, behalve in de Duomo, nergens op gecontroleerd, maar houd je eraan uit respect. Neem in de zomermaanden bijvoorbeeld een lichte sjaal mee.

Italiaanse eetgewoontes

Italianen ontbijten niet erg uitgebreid. Vaak halen ze in een bar een *brioche* (croissant) en een espresso of cappuccino. Wie zijn espresso aan de bar drinkt, betaalt meestal minder dan iemand die aan een tafeltje gaat zitten.

Lunchen gebeurt in Italië tussen 12.30 en 14.00 uur. Sommige restaurants bieden een *menu pranzo* aan, waarbij je voor relatief weinig geld een twee- of driegangen-menu met water, wijn en koffie krijgt. 's Avonds gaat men vaak niet voor 19.30 uur aan tafel. Veel restaurants zijn voor die tijd ook nog niet open; alleen pizzeria's openen wat eerder.

Om de trek tot het avondeten te stillen, eet men vaak rond 16.00 uur een *merenda*, een tussendoortje dat zowel zoet als hartig kan zijn. Voor het eten wordt vaak een *aperitivo* gedronken. In de meeste bars krijg je tussen 18.00 en 20.00 uur wat hapjes bij je drankje geserveerd, of je kunt deze er tegen betaling bij bestellen.

Een compleet diner bestaat voor Italianen uit een antipasto (voorafje), een *primo* (voorgerecht), een *secondo* (hoofdgerecht) en eventueel een *dolce* (dessert). De *primo* is een pasta- of rijstgerecht. De *secondo* bestaat meestal uit vis, vlees, kaas of gegrilde groenten. Groente, salade en gebakken aardappels moet je er vaak apart bij bestellen. Deze vind je in het menu onder het kopje *contorni*.

De Italianen kennen drie soorten restaurants. Een *ristorante* is vrij chic. Een *trattoria* heeft een wat eenvoudigere keuken en serveert vaak grote porties. Een *osteria* is van oudsher een plek waar wijn werd geschonken en ook wat eten te verkrijgen was. Dit onderscheid is tegenwoordig echter wat vervaagd, dus de regel kun je niet volledig toepassen.

In Italië hoef je geen fooi te geven, hoewel het personeel – zeker op locaties waar meer toeristen komen – het wel op prijs stelt. Officieel is het accepteren van een fooi zelfs illegaal, omdat het zwart geld is. De meeste restaurants brengen wel een *coperto* in rekening die minstens 1 euro per persoon bedraagt. Het precieze bedrag wordt altijd op het menu aangegeven.

Nationale feestdagen

Italië kent naast Nieuwjaar, Pasen en Kerstmis de volgende officiële vrije dagen:

6 januari > Driekoningen (*Befana*)

25 april > Bevrijdingsdag

1 mei > Dag van de Arbeid

2 juni > Feest van de Republiek (*Festa della Repubblica*)

15 augustus > Maria-Hemelvaart (*Ferragosto*)

1 november > Allerheiligen

7 december > Sant'Ambrogio (beschermheilige van Milaan)

8 december > Onbevleete Ontvangenis van Maria (*Immacolata Concezione*)

Op deze dagen zijn de meeste kleine winkels en veel restaurants gesloten. De winkels en horeca in het centrum vormen hier een uitzondering op. In de week voor en na 15 augustus zijn veel kleine ondernemers in Milaan gesloten. Houd er rekening mee dat in deze twee weken – zeker buiten het centrum – daarom weinig te beleven valt.

Vervoer

Vliegveld

Milaan kun je via drie **vliegvelden** bereiken: Linate (LIN), Malpensa (MXP) en Orio al Serio (Bergamo; BGY). Linate ligt het dichtst bij de stad, op 7 kilometer van het centrum. Vanaf hier gaat er elke 5 minuten een metro (M4) die je naar het centrum van de stad brengt. Bij de halte San Babila kun je overstappen naar metro M1 of M3. Het kaartje kun je voor 2,20 euro in de kaartautomaat op het vliegveld kopen. In- en uitchecken met je bankpas of creditcard is ook mogelijk.

Vanaf Malpensa rijdt de Malpensa Express (malpensaexpress.it) je elk halfuur voor 13 euro (retour 20 euro) in 45 minuten vanaf Terminal 1 naar station Cadorna of Milano Centrale. Je kunt ook met een van de shuttlebussen gaan die eens per 20 minuten vertrekken. Kosten voor een enkele rit zijn 10 euro, een retour kost 16 euro. De taxi's tussen Malpensa en het centrum van Milaan werken met vaste tarieven, die ook in de taxi's vermeld staan.

Bergamo ligt 55 kilometer van het centrum. Elke twintig minuten vertrekt er een shuttlebus naar Milano Centrale. Kaartjes zijn verkrijgbaar in de bus vanaf 10 euro voor een enkele rit of 18 euro voor een retourticket (bij online aanschaf). Een taxirit van Bergamo naar het centrum van Milaan kost rond de 125 euro.

Trein

Milaan is ook per **trein** te bereiken. Afhankelijk van het vertrekstation reis je in 10 tot 14 uur naar Milaan. Met de hogesnelheidstreinen van ICE International reis je met een of twee overstappen (in Duitsland en Basel of Zürich) naar Milano Centrale. Koop tickets ruim van tevoren en bezoek de websites van verschillende aanbieders (nsinternational.com of bahn.de) voor gunstige tarieven. Reizen met de nachttrein kan ook; de overstap is dan in de vroege ochtend in Basel.

Openbaar vervoer

In Milaan zelf kun je het best met de **metro** reizen. De metrokaart vind je achter in deze gids. Sommige bestemmingen zijn beter met de **tram** bereikbaar. Een kaartje voor het openbaar vervoer kost 2,20 euro en is 90 minuten geldig. Je kunt meerdere keren in- en uitstappen. Mocht je van de tram op de metro willen overstappen (of andersom), dan kan dat met hetzelfde ticket. De kaartjes zijn verkrijgbaar op de metrostations en in de tabakswinkels in de stad. Deze herken je aan het uithangbord met een 'T' erop. Je kunt ook een kaartje voor 24 uur (7,60 euro) of 3 dagen (15,50 euro) kopen. Let op: de laatste is geldig tot het einde van de dienstregeling op de derde dag na de eerste rit. Als je ticket is verlopen, kun je er een nieuwe op laden. In- en uitchecken (het laatste hoeft alleen in de metro) kan ook met je bankpas of creditcard.

Kinderen tot en met 13 jaar reizen onder begeleiding van een volwassene gratis met het openbaar vervoer in Milaan. De metro's rijden de hele dag, van 6.00 uur tot 2.00 uur. Er is ook een nachtnet, maar de tijden daarvan veranderen nogal eens. Kijk voor meer informatie op atm.it.

3x in de buurt van het station

Rondom treinstation Milano Centrale hebben we drie adressen geselecteerd voor een goed begin of goede afsluiting van je stedentrip.

1 Mercato Centrale is een foodhall aan de westzijde van Milano Centrale, waar je de hele dag terecht kunt voor een grote diversiteit aan etenswaren. Van ijs tot gegrild vlees en van Aziatische ravioli tot zuurdesem-pizza.

via giovanni battista sammartini 2, mercatocentrale.it/milano, open dagelijks 7.00-0.00

2 Bij Pasticceria Rovida zijn de croissants groot en gevuld met banket bakkersroom, jam of combinaties als pindakaas en pure chocolade. Voor de lunch is er een wisselend menu met hartige taarten, salades en pasta.

via domenico scarlatti 21, pasticceriaovida.it, di-vr 7.00-20.00, za 7.30-20.00, zo 7.30-14.30

3 Caffè Pascucci is de ideale plek voor koffie met of zonder zoete snack. Mocht je voor vertrek nog een gadget willen kopen, zoals een koffiemok, een *moka* (Italiaans koffieapparaat) of notitieboekjes, kan dat hier ook.

via vittor pisani 31, ma-vr 7.30-19.30, za-zo 8.00-19.30

Taxi

In Milaan kun je niet zomaar een **taxi** aanhouden. Je kunt een rit starten op een van de taxistandplaatsen, of een taxi bestellen per telefoon of bijvoorbeeld via de app Freenow (free-now.com).

Auto

Wil je met de **auto** de stad in, let dan goed op de verkeersborden. Milaan kent twee milieuzones: *area b*, die zo goed als de hele stad beslaat, en *area c*, voor het centrum van Milaan. Een nieuwe auto komt area b zonder problemen in. De regelgeving voor area c is echter strenger. Op doordeweekse dagen mag je van 7.30 tot 19.30 uur alleen met een ticket het centrum inrijden. Koop een ticket à

7,50 euro online of bij sommige parkeergarages (ook nadat je area c in bent gereden) en vergeet niet je ticket binnen 24 uur te activeren. De regels voor deze milieuzones worden regelmatig aangescherpt. Check voor meer en up-to-date informatie de website comune.milano.it/argomenti/mobilita.

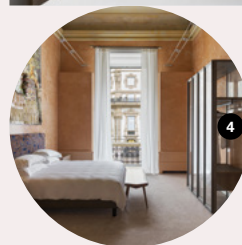
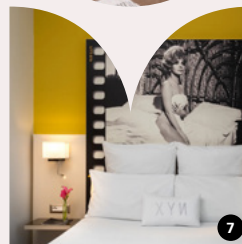
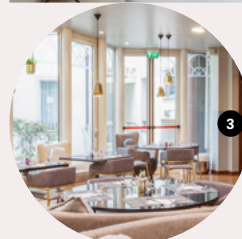
Fietsen

In Milaan is **fietsen** op zich goed te doen, hoewel het overige verkeer wel minder respectvol is dan in Nederland en België. De stad is niet al te groot en het is er vlak. Er zijn steeds meer fietspaden in Milaan, maar die eindigen vaak wel op gekke punten.

Je kunt makkelijk een fiets huren met BikeMi, het plaatselijke deelfietssysteem. In het centrum staan bijna 5500 fietsen (een deel daarvan met trapondersteuning), verdeeld over 320 stallingen (bikemi.com). Via de app van BikeMi kun je een abonnement kopen. Deze app heb je ook nodig om de fietsen uit de stallingen te halen. Een dagkaart kost 4,50 euro, voor een weekkaart betaal je 9 euro. Bij de gewone fietsen is het eerste halfuur gratis, voor elektrische fietsen betaal je het eerste halfuur 0,25 euro. Vervolgens betaal je 0,50 euro per half uur, met een maximale huur van twee uur aaneengesloten. Fietzers moeten minstens 14 jaar oud zijn en minderjarigen moeten toestemming hebben van een volwassene voor het gebruik van de fiets. Er zijn ook deelfietsen met kinderzitje beschikbaar.

Je kunt je ook registreren voor RideMovi, een aanbieder van *freefloating*-fietsen. Download de app via ridemovi.com en registreer je. Je kunt de fietsen vinden met behulp van de app en ze binnen een bepaald gebied overal parkeren. Kosten voor een mobike zijn 1 euro per 20 minuten voor een gewone fiets of 0,20 euro per minuut voor een elektrische fiets.

In Milaan zijn er ook verschillende aanbieders van **elektrische steps**. Let op dat je deze alleen als meerderjarige mag gebruiken en dat er niet meer dan één persoon op de step mag. Parkeren van deelfietsen en -steps doe je op de daarvoor aangewezen plekken. Het dragen van een helm is verplicht.

Bekijk nog veel meer **leuke hotels en appartementen** uit **onze selectie** via deze QR-code en **ontdek alle voordelen van boeken bij Time to Momo.**

Top 10 Hotels

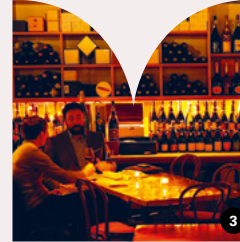
- 1 Klassiek hotel, vlak bij het centraal station > **Starhotels Echo Milano**
- 2 Basic, maar gezellig en op een goede locatie > **B&B Hotel Milano Central Station**
- 3 Prima hotel in de wijk Brera > **Holiday Inn Milan Garibaldi**
- 4 Logeren in een designhotel, in de Galleria Vittoria Emanuele II > **Galleria Vik Milano**
- 5 Op loopafstand van de Duomo > **B&B Hotel Milano Sant'Ambrogio**
- 6 Centraler dan dit wordt het niet > **Duomo Hotel and Apartments**
- 7 Kleurrijk hotel met een goed ontbijt > **NYX Hotel Milan**
- 8 Funky hotel met de metro voor de deur > **Glam Milano**
- 9 Compacte kamers – sommige met een balkon – en een superontbijt > **Spice Hotel**
- 10 Luxehotel in Porta Nuova met een dakterras en een goed restaurant > **Mi Milan Il Duca**

Top 10 Conceptstores

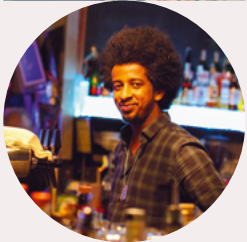
- 1** Kijk uren rond bij conceptstore **The Cloister**, waar je zowel nieuwe als vintage items vindt > p. 94
- 2** Accessoires in Scandinavische stijl koop je bij **Zelo 21** > p. 114
- 3** Japans en Italiaans design bij **Maru** > Via Traboschi 8
- 4** Ga naar **L'Arabesque** voor stijlvolle kleding en interieuraccessoires > Largo Augusto 10
- 5** Spullen van lokale handmakers bij **Ernesto Shop** > p. 54
- 6** Shoppen, eten en kunst kijken bij high-end conceptstore **10 Corso Como** > Corso Como 10
- 7** **Milan Icons** voor geïllustreerde souvenirs van eigenaar Fabio Meroni > p. 113
- 8** De galerie van **Rossana Orlandi** is hét referentiepunt voor design > p. 141
- 9** **Ciasmo** is een atelier en conceptstore ineen > p. 133
- 10** Zorg dat je niet verdwaalt in **Cargo HighTech** > p. 54

Top 10 Restaurants

- 1** Iets te vieren? Ga voor traditioneel Italiaans op niveau bij **Il Salumaio** > p. 30
- 2** Eten met uitzicht op de Duomo in de foodhall van **Rinascente** > p. 34
- 3** Omring je met duizenden wijnen (en proef er ook een paar) bij **N'Ombra de Vin** > p. 45
- 4** **Eataly Smeraldo** is dé plek voor foodies: eet in een van de restaurants en neem wat delicatessen mee voor thuis > p. 57
- 5** Pizza en cocktails bij **Dry** > p. 49
- 6** **Al Fresco**: eten in een mooie tuin bij oude fabriekspanden > p. 69
- 7** Italiaans streetfood van hoog niveau op je bord bij **Zibo** > p. 92
- 8** Proef *salumi* (vleeswaren) bij **Casa Lucia** > p. 110
- 9** Goed eten dat met de seizoenen meebeweegt in een goede sfeer bij **Via Stampa** > p. 89
- 10** Je in tropische sferen wanen bij **Dhole** > p. 126

Top 10 Avondje uit

- 1 Jazzliefhebbers reserveren een avond bij **Blue Note** > Via Borsieri 37
- 2 Rooftopbar **Ceresio 7** is 's zomers de place to be > p. 138
- 3 Naar de discotheek: **Hollywood Rythmoteque** > Corso Como 15
- 4 Flaneren langs het **Naviglio Grande** > Alzaia Naviglio Grande
- 5 Bewonder de verlichte **Duomo** vanaf het bruisende Piazza del Duomo > p. 25
- 6 Drink een drankje bij een van de bars op het bruisende **Largo la Foppa**
- 7 Op woensdag en donderdag kun je tot laat zwemmen in **Bagni Misteriosi** > p. 137
- 8 Ga voor een *aperitivo* of een romantisch diner naar **Cucina Triennale** > p. 102
- 9 Op donderdag- of zaterdagavond naar een tentoonstelling in **Palazzo Reale** > p. 26
- 10 Bekijk een film in **Anteo Palazzo del Cinema** > p. 57

Routebeschrijving 1 (circa 8,2 kilometer)

Begin bij metrohalte Porta Venezia. Bezoek het museum met Etruskische kunst 1 en ga de Giardini Pubblici in 2 3. Wandel door het park en bekijk moderne kunst 4. Als je het GAM uit komt, ga je links Via Palestro op voor koffie 5. Steek Via Senato over. Ga links Via della Spiga in voor denim 6. Loop terug naar Via Manzoni voor kleding en houten meubels 7 8. Rechts op de hoek is een design-hub 9. Ga linksaf, Via Monte Napoleone in. Neem daar de tweede links voor een lunch 10 of ga links Via Gesù in voor een museumbezoek 11. Ga dan aan het einde links voor interieurobjecten 12, ga terug en loop over Via della Spiga. Ga rechts Via Sant'Andrea in. Bezoek het palazzo 13 en ga via de binnenplaats van Portrait 14 naar Corso Venezia. Ga rechts en wandel tot Piazza San Babila voor de basiliek 15. Wandel over Corso Matteotti en ga al snel rechts, Via Monte Napoleone in voor luxe 16 17. Ga links bij de kruising naar Via Pietro Verri. Net voorbij Piazza Filippo Meda zie je rechts een bijzondere gevel 18. Ga de straat in en ga links voor een museumwoning 19. Aan het eind rechts is er nog een 20. Loop terug en ga Via Manzoni af naar Piazza della Scala 21. Steek het plein schuin over en loop door de chique passage 22, bewonder etalages, drink een kop koffie *al banco* of neem een *aperitivo* 23 24. Bewonder erna het belangrijkste monument van Milaan 25. Op dit plein vind je twee musea 26 27. Wandel een rondje om de kathedraal en bekijk de grootste glas-in-loodramen van Europa. Bij Rinascente 28 kun je winkelen of wat eten met uitzicht op de Duomo. Ga Via Santa Radegonda in voor een snelle snack 29. Ga rechts en direct weer rechts en loop Via Agnello uit. Ga linksaf, Corso Vittorio Emanuele II in. Hier vind je de grote winkelketens. Steek rechts Piazza San Babila over en loop over Via Borgogna om rechts Via Cerva in te gaan voor sieraden en lekker eten 30 31. Ga aan het einde rechts en dan links, Corso Europa op. Loop deze uit, steek over en bezoek een kapel gemaakt van menselijke botten 32. Ga links Via Laghetto in voor een lunch 33 of een boekwinkel met café 34. Ga door de smalle Vicolo Laghetto naar Ca' Granda 35. Aan het einde van de lange gevel zie je verderop het meest besproken gebouw van Milaan 36. Vervolg je weg over Vicolo Santa Caterina en bezoek de basiliek 37. Ga rechts en sluit je dag af met een *aperitivo* en hapjes op basis van mozzarella 38.

Route 1

Centro

Over de wijken

Het centrum van Milaan is tegelijkertijd ook het oudste deel van de stad, waar in de Romeinse tijd al de belangrijkste gebouwen van de stad stonden. Aan de noordoostzijde van het centrum vind je de enorme **Giardini Pubblici Indro Montanelli**. Liefhebbers van cultuur en wetenschap kunnen terecht in de musea in en aan het park.

Als je onder de voormalige **Porta Nuova** door bent gelopen, kom je al snel in een gebied dat typerend is voor Milaan. Want ondanks dat de stad meer te bieden heeft dan mode en design, kun je in het centrum wel naar hartenlust shoppen. De chicste winkels zijn gevestigd in het Quadrilatero della Moda, het gebied tussen Via Monte Napoleone, Via Manzoni, Via della Spiga en Corso Venezia. Op zaterdag kunnen autoliefhebbers hier hun ogen uitkijken, wanneer de **Via Monte Napoleone** verandert in een boulevard waarover de duurste sportauto's rijden. Verder vind je er twee museumwoningen, **Museo Bagatti Valsecchi** en **Casa Poldi Pezzoli**.

De belangrijkste bezienswaardigheden zijn te vinden rondom het **Piazza del Duomo**. Ga naar het **Museo del Novecento** en flaneer door de beroemde **Galleria Vittorio Emanuele II**. Deze overdekte passage zorgt voor een waardige verbinding tussen het Piazza del Duomo en het **Teatro alla Scala**.

Ten zuiden van het Piazza del Duomo staat een van de oudste gebouwen van de stad, het **Ca' Granda**, dat tegenwoordig gebruikt wordt als hoofdlocatie van de Università degli Studi di Milano, ook wel La Statale genoemd. Het is er aangenaam rustig en een gebied waar studenten in de cafés studeren of zich verzamelen voor een *aperitivo*.

Handig!
Volg deze route ook via
de Time to Momo-app
zie p. 152

Haal alles uit jouw route

Voor wie: zeker doen als je voor het eerst in Milaan bent. De vele musea maken dit een goede route voor liefhebbers van kunst en cultuur. Ook shoppers kunnen hier hun slag slaan; je loopt door zowel het Quadrilatero della Moda, waar alle grote modehuizen minstens één winkel hebben, als door Corso Vittorio Emanuele II, die wordt gedomineerd door de grote internationale winkelketens.

6 7 9 15 27 28 32

Beste tijd: bezienswaardigheden bezoek je het best op een doordeweekse dag, dan is het er minder druk. Kom je voor de terrassen, doe deze route dan aan het einde van de middag. Rondom het Ca' Granda 35 verzamelen studenten zich voor het aperitief. 34

Fietsen: vanwege diezelfde drukte kun je de fiets hier beter laten staan.

Goed te combineren met: delen van route 2, route 4 en route 6.

Weinig tijd? Dit zijn de hoogtepunten: 2 21 22 25 26

Mijn notities voor route 1

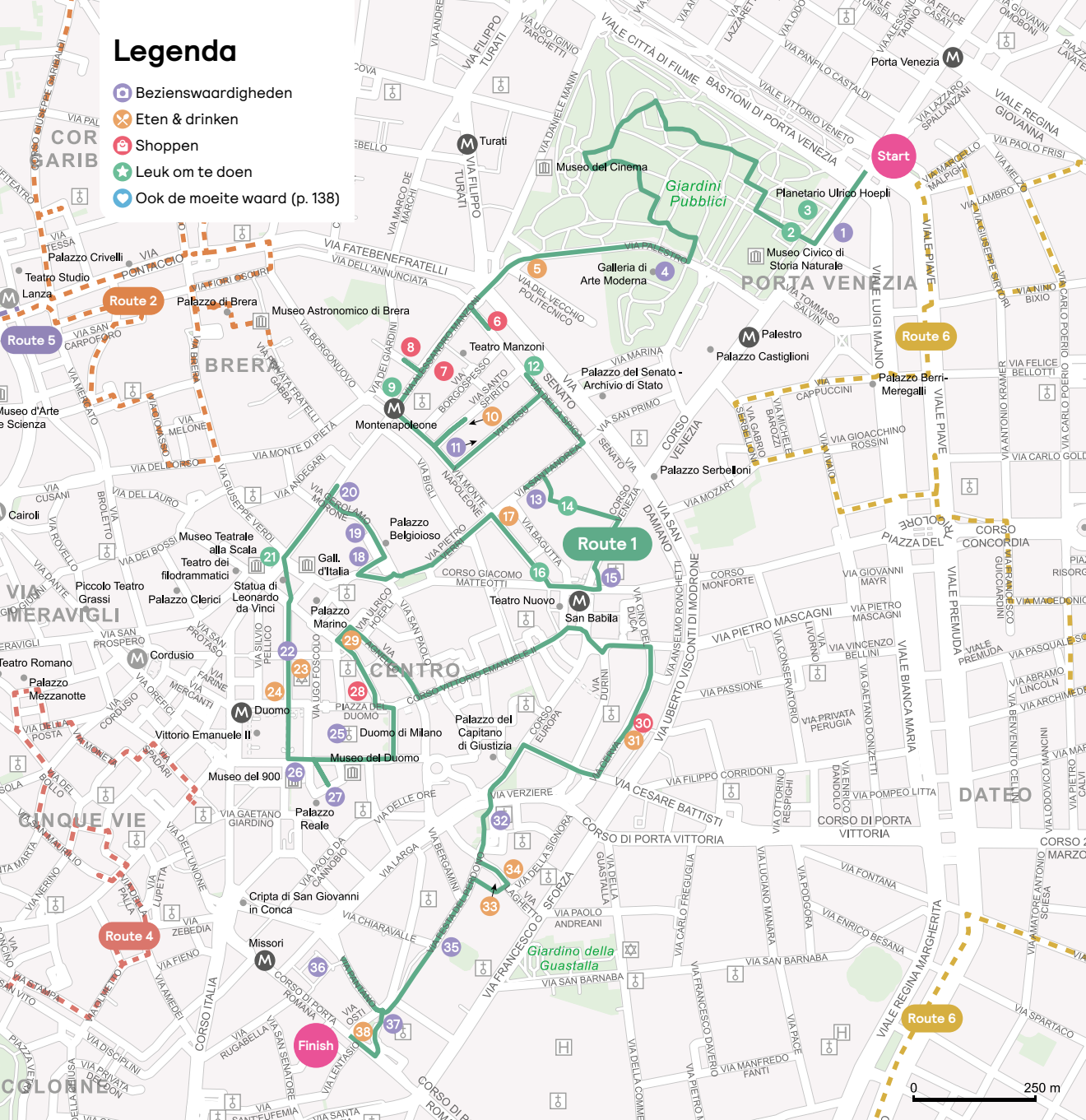
Centro

- 1 Fondazione Luigi Rovati
- 2 **Giardini Pubblici Indro Montanelli** / Museo di Storia Naturale / Bar Bianco
- 3 Civico Planetario Ulrico Hoepli
- 4 Villa Reale / GAM / LùBar
- 5 Swiss Corner
- 6 Dondup
- 7 Patrizia Pepe
- 8 Bottega Ghianda
- 9 Emporio Armani
- 10 Il Salumaio
- 11 Museo Bagatti Valsecchi
- 12 Nilufar Gallery
- 13 Palazzo Morando / Costume Moda Immagine
- 14 Portrait
- 15 Basilica di San Babila
- 16 Via Monte Napoleone
- 17 Cova Monte Napoleone
- 18 Casa degli Omenoni
- 19 Casa del Manzoni
- 20 Museo Poldi Pezzoli
- 21 **Teatro alla Scala** / Museo alla Scala
- 22 **Galleria Vittorio Emanuele II**
- 23 Marchesi 1824
- 24 Camparino in Galleria
- 25 **Duomo**
- 26 **Museo del Novecento**
- 27 Palazzo Reale / Museo del Duomo
- 28 Rinascente / Annex
- 29 Luini
- 30 Maschio Gioielli
- 31 Trattoria e Bottigliera da Pino
- 32 Chiesa di San Bernardino alle Ossa
- 33 Cantina Piemontese
- 34 Colibri
- 35 Ca' Granda
- 36 Torre Velasca
- 37 Basilica dei Santi Apostoli e Nazaro
- 38 Tamo

Dit wil ik niet missen!

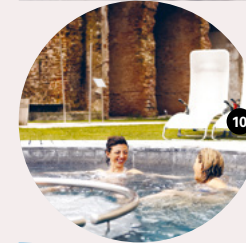
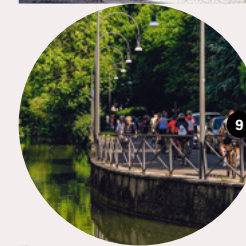
Legenda

- Bezienswaardigheden
- Eten & drinken
- Shoppen
- Leuk om te doen
- Ook de moeite waard (p. 138)

Top 10 Zondag

- 1** Beklim de **Duomo** voor een mooi uitzicht over het dak en de stad > p. 25
- 2** Wandel 's morgens vroeg door het ontwakende **Brera** > p. 38
- 3** Wandel of fiets langs het **Martesana-kanaal** > p. 142
- 4** Struin voor vintage en antieke spullen over de **Mercatone dell'Antiquariato** in Navigli > p. 74
- 5** Brunch, lunch of *dinner with a view* bij **Base** > p. 77
- 6** Breng een ochtend door in **Museo Nazionale della Scienza e della Tecnologia Leonardo da Vinci** > p. 86
- 7** Meng je tussen de Milanezen in het grootste park van de stad: **Parco Sempione** > p. 117
- 8** Beleef de Italiaanse voetbalpassie in stadion **San Siro** > p. 141
- 9** Geniet van de zon in **Giardini Pubblici Indro Montanelli** > p. 34
- 10** Relaxen bij wellnesscomplex **QC Termemilano** > p. 137

Bezienswaardigheden

- 1 De **Fondazione Luigi Rovati** is gewijd aan Etruskische en moderne kunst. De Etrusken leefden in het midden van Italië voordat de Romeinen de macht overnamen en waren bedreven in het maken van verfijnde objecten, wapens en andere gebruiksvoorwerpen. Op de eerste verdieping vind je een combinatie van Etruskische en moderne kunst, met werken van onder andere Andy Warhol, futurist Lucio Fontana en Ai Wei Wei.

museum / cultuur / kunst corso venezia 52, fondazione Luigi Rovati.org, open wo-zo 10.00-20.00, entree € 16, metro m1 porta venezia, palestro

- 4 In de Giardini Pubblici ligt **Villa Reale**, een van de plekken in Milaan die in het bezit was van Napoleon. Hier is de **GAM** (Galleria d'Arte Moderna) gehuisvest. Het museum toont een collectie 19e-eeuwse Italiaanse kunst met schilderijen en beelden van onder anderen Piccio en Pellizza. Daarnaast heeft het een verzameling kunstwerken van onder meer Matisse, Van Gogh en Picasso. Voor koffie kun je terecht bij **LùBar**, op de binnenplaats van het museum.

museum / kunst / koffie via palestro 16, gam-milano.com, open di-zo 9.00-17.30, entree € 5, elke 1e & 3e di v/d maand gratis vanaf 14.00, metro m1 palestro, m3 turati, montenapoleone

- 11 Het **Museo Bagatti Valsecchi** is gevestigd in een palazzo uit het eind van de 19e eeuw. Vroeger was dit het woonhuis van twee broers, de baronnen Fausto en Giuseppe Bagatti Valsecchi. De erfgenamen besloten dat hun verzameling renaissancekunst niet verloren mocht gaan. Na een grondige renovatie kun je hier nu genieten van kunst, maar vooral ook de 15e- en 16e-eeuwse inrichting.

museum / kunst via gesù 5, museobagattivalsecchi.org, open wo 13.00-20.00, do-vr 13.00-17.45, za-zo 10.00-17.45, entree € 12, metro m1 san babila, m3 montenapoleone

- 13 In het **Palazzo Morando** is op de eerste verdieping een permanente tentoonstelling met schilderijen van scènes uit Milaan in de 17e, 18e en 19e eeuw. Daarnaast is er een wisselende tentoonstelling gewijd aan de geschiedenis van de mode, **Costume Moda Immagine**. Je ziet er (historische) kledingstukken, stoffen en accessoires. Op de begane grond zijn tijdelijke (foto)tentoonstellingen.

museum / kunst / design via sant'andrea 6, costumemodaimmagine.mi.it, open di-zo 10.00-17.30, entree gratis, metro m1, m4 san babila, m3 montenapoleone

- **15** De **Basilica di San Babila** werd gebouwd op de restanten van de Romeinse thermen en was lang een van de belangrijkste kerken van de stad. Voor de kerk staat een zuil met een leeuw. Deze is volgens de lokale legende achtergelaten door de Venetianen: toen zij de machtsstrijd om de stad verloren, bleef de leeuw hier over de Milanezen waken, vooral om te laten zien dat ze nooit ver weg waren.

religie / historie corso monforte 1, santiprofeti.it, open ma-vr 7.30-12.00 & 15.30-19.00, za 8.00-12.00 & 15.30-19.30, zo 8.30-13.15 & 16.00-19.30, entree gratis, metro m1, m4 san babila

- **18** Het **Casa degli Omenoni** werd in 1565 gebouwd naar ontwerp van opdrachtgever en beeldhouwer Leone Leoni, maar het uithakken van de enorme beelden is het werk van Antonio Abondio. In de lijst boven de deur heeft Leoni zich laten vereeuwigen naast twee leeuwen. Dit zou niet alleen refereren aan zijn naam (*leone* is Italiaans voor 'leeuw'), maar ook zijn opvliegende karakter uitbeelden. Het pand is nu in bezit van een chique mannenclub en niet open voor publiek.

architectuur / beeldhouwwerk via degli omenoni 3, niet open voor publiek, metro m1, m3 duomo

- **19** Alessandro Manzoni (1785-1873) was een van de voornaamste schrijvers van Italië. Zijn beroemdste werk is de historische roman *I promessi sposi* (*De verloofden*), het meest gelezen boek uit de Italiaanse literatuur. In zijn voormalige woonhuis **Casa del Manzoni** is een tentoonstelling ingericht over zijn leven. Er is ook een bibliotheek en een studieruimte waarin je op afspraak terecht kunt als je je wilt verdiepen in de werken van de schrijver en de invloed die hij had en nog steeds heeft.

museum / cultuur via gerolamo morone 1, casadelmanzoni.it, open di-vr 10.00-18.00, za 14.00-18.00, entree € 9, metro m1 duomo, san babila, m3 montenapoleone

- **20** In 1871 besloot Giacomo Poldi Pezzoli om van zijn 19e-eeuwse huis een museum te maken. In de collectie schilderijen van **Museo Poldi Pezzoli** zitten renaissancestukken (waaronder een Botticelli uit 1495), maar ook klassieke schilderijen uit de 18e eeuw (onder andere van Canaletto en Tiepolo). Ook bewonder je hier antieke horloges en harnassen. Er worden regelmatig tijdelijke tentoonstellingen georganiseerd.

museum / kunst via manzoni 12, museopoldipezzoli.it, open ma & wo-zo 10.00-19.30, entree € 14, metro m1 duomo, m3 montenapoleone

- **22** De chique passage **Galleria Vittorio Emanuele II** werd in 1867 geopend. Doel was het verbinden van de twee belangrijkste monumenten in de stad: het Teatro alla Scala en de Duomo. De vloer onder de koepel van de Galleria is versierd met een mozaïek met daarin onder andere de wapens van het voormalige Koninklijk Huis van Savoye: een wit kruis op een rood vlak. Hieromheen staan de symbolen van vier (voormalige) hoofdsteden van het land: Milaan (ten tijde van Napoleon) en vervolgens Turijn, Florence en Rome. Turijn wordt gesymboliseerd door een stier; een rondje draaien op zijn ballen schijnt geluk te brengen.

passage / architectuur piazza del duomo / piazza della scala, open dagelijks, metro m1, m3 duomo

- **25** De **Duomo** van Milaan is een van de grootste kerken van Italië. In 1386 begon men met de bouw en pas zes eeuwen later was de kathedraal klaar. In en op de gotische kerk staan meer dan 3400 beelden van heiligen, dieren, monsters en enkele bekende en minder bekende figuren uit de Italiaanse geschiedenis. De gouden Madonnina op de hoogste toren is al van verre te zien. Wil je haar van iets dichterbij bekijken, koop dan een toegangskaart voor een bezoek aan

de *terrazze*. Vanaf het dak van de kathedraal heb je uitzicht over de stad en bij helder weer zelfs tot aan de Alpen.

religie / beeldhouwwerk / uitzicht piazza del duomo 18, duomomilano.it, open kerk dagelijks 9.00-19.00, crypte ma-vr 11.00-17.30, za 11.00-17.00, zo 13.30-15.30, entree kerk + museum € 10, terrazze met trap € 14, terrazze met lift € 16, combiticket kerk, terrazze met trap + museum € 20, metro m1, m3 duomo

- **26** Het **Museo del Novecento** is gevestigd in het Palazzo dell'Arengario, gebouwd in de jaren 30 en door Mussolini gebruikt om het volk toe te spreken. Het is bekleed met marmer uit dezelfde groeve als het marmer van de Duomo. In 2010 is het geopend als museum voor moderne kunst. Je kunt hier werken bewonderen van kunstenaars als Mondriaan, Picasso en Matisse.

museum / historie / kunst via marconi 1, museodelnovecento.org, open di-zo 10.00-19.30, entree € 5, metro m1, m3 duomo

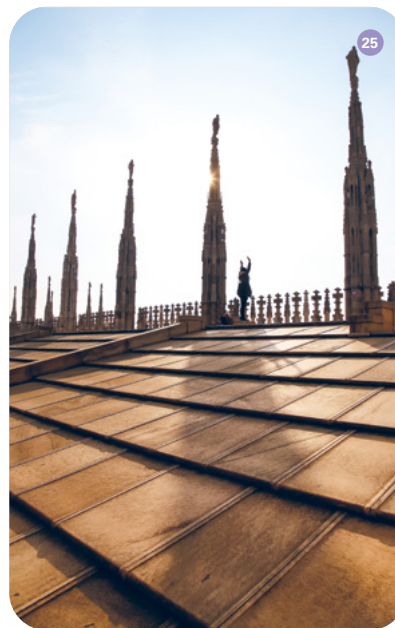
- **27** Al in de 14e eeuw was op deze plek het Milanese stadsbestuur gevestigd; later was hier ook de woning van degene die de leiding over de stad in handen had. Het huidige **Palazzo Reale** dateert uit 1778 en huist tegenwoordig een museum waar uiteenlopende, wisselende tentoonstellingen van internationaal bekende artiesten worden georganiseerd, alsook het **Museo del Duomo**. Een bezoek aan dit museum is gratis als je een ticket voor de Duomo hebt.

museum / kunst / architectuur piazza del duomo 12, palazzorealemilano.it, duomomilano.it/cultura-e-arte/museo-del-duomo, open di-wo & vr-zo 10.00-19.30, do 10.00-22.30, entree palazzo reale € 17, metro m1, m3 duomo

- **32** De **Chiesa di San Bernardino alle Ossa** onderscheidt zich van andere Milanese kerken met een wel heel macabere kapel. Deze *ossaria* is langs alle muren gedecoreerd met menselijke botten (*osse*) en schedels, afkomstig van de begraafplaats die tot de 12e eeuw naast de kerk lag. Vergeet niet de in 1693-1694 door Sebastiano Ricci beschilderde koepel te bekijken.

religie / kunst piazza santo stefano, sanbernardinoalleossa.it, open ma-vr 8.00-18.00, za 9.30-18.00, zo 9.30-12.00, entree gratis (vrijwillige bijdrage), metro m1, m4 san babila

- **35** Het **Ca' Granda** ('groot huis') was tot 1939 het grootste ziekenhuis van de stad. In 1456 werd met de bouw begonnen; uiteindelijk werd het derde en

laatste deel van het ziekenhuis pas begin 18e eeuw afgemaakt. Na de bombardementen in de Tweede Wereldoorlog werd het gerenoveerd. Tegenwoordig is dit het hoofdgebouw van La Statale, een van de grootste universiteiten van Milaan.

architectuur via festa del perdono 7, open ma-za 8.00-18.00, entree gratis, metro m1 san babila, m4 sforza policlinico

- **36** In 1958 werd een van de meest besproken gebouwen van Milaan in gebruik genomen. Men vindt de 106 meter hoge **Torre Velasca** óf ronduit lelijk, óf men is er weg van. De vorm is het gevolg van ruimtegebrek: om veel kantoorruimte en appartementen op een beperkt oppervlak te kunnen realiseren, wordt het gebouw naar boven toe breder. Aan deze vorm dankt het haar bijnaam *il fungo* ('de paddestoel').

architectuur piazza velasca 3, niet open voor publiek, metro m3 missori, m4 sforza policlinico

- **37** De **Basilica dei Santi Apostoli e Nazaro** is een van de oudste basilieken van Milaan. Het is een van de vier kerken die in de 4e eeuw n.Chr. in opdracht van de aartsbisschop Sant' Ambrogio werden neergezet. Hij wilde laten zien dat Milaan geen heidense stad meer was en liet op de vier belangrijkste toegangswegen naar Milaan een kerk bouwen. Deze kerk is destijds aangewezen om de overblijfselen van de apostelen Johannes en Thomas te bewaren, en werd daarom ook wel de Apostelenbasiliek genoemd. Tijdens een brand in 1075 zijn deze overblijfselen verloren gegaan.

religie piazza san nazaro in brolo 5, open ma-vr 7.30-12.00 & 15.30-18.30, za 8.00-12.30 & 15.30-18.30, zo 8.00-12.30 & 16.00-18.30, entree gratis, metro m3 crocetta/missori, m4 sforza policlinico

Eten & drinken

- **5** Vanbuiten ziet **Swiss Corner** er misschien wat kil uit, maar het is een prima plek om je dag op zijn Italiaans te beginnen met een cappuccino en *brioche* (croissant) aan de bar. De menukaart is divers, van belegde broodjes tot poké-bowls en wekelijkse specials, meestal een keuze aan Italiaanse gerechten.

all-day via palestro 2, +390276390698, swisscornermilano.it, open dagelijks 7.30-2.00, prijs €, metro m3 turati, m1 palestro, tram 1 piazza cavour

- **10 Il Salumaio** ('worstenmakerij', traditioneel een vleeswarenwinkel) is gevestigd in het Palazzo Bagatti Valsecchi, waar ook het gelijknamige museum te vinden is. In dit restaurant eet je traditioneel Milanese gerechten, zoals *osso-bucco* (kalfsschenkel) *con risotto* en *cassoeula* (stevig gerecht op basis van groene kool en varkensvlees, inclusief ingewanden). In de bar-bistro kun je overdag terecht voor koffie. 's Zomers is er op het binnenplein een terras.

all-day / terras via santo spirito 10 / via gesù 5, +390276001123, ilsalumaiodimontenapoleone.it, open ma-za 8.30-22.00, prijs €€, metro m1 san babila, m3 montenapoleone

- **17 Cova Monte Napoleone** bestaat al sinds 1817. Je kunt er een kop koffie aan de bar nemen, maar als je het in stijl wilt doen, ga je in de tearoom tussen de chique Milanese dames zitten. Het is lastig kiezen tussen de zoetigheden; een aanrader is de mini-*biancaneve* met banketbakkersroom en wilde aardbeien.

koffie / tussendoor via montenapoleone 8, +390276000578, pasticceriacova.com, open ma-za 8.30-20.00, zo 9.30-19.30, metro m1, m4 san babila

- **23 Marchesi 1824** is een van de oudste en bekendste banketbakkers in Milaan en staat onder andere bekend om de *panettone*, een soort kerstbrood traditioneel gevuld met rozijnen en gekonfijte sinaasappel. De welgestelde Milanees – de panettones van Marchesi zijn vrij prijzig – gaat hier rond de kerst graag voor in de rij staan. Voor een koffie aan de bar betaal je net iets meer dan op andere locaties in Milaan, maar je krijgt er wel een bijzonder uitzicht voor terug. Let op dat de prijzen flink stijgen als je plaatsneemt aan een van de tafels.

tussendoor / patisserie / bakker galleria vittorio emanuele II (1e verdieping, boven de prada-winkel; er is een aparte ingang), +390294181710, pasticceriamarchesi.com, open dagelijks 7.30-21.00, metro m1, m3 duomo

- **24** Eind 19e en begin 20e eeuw werd **Camparino in Galleria** regelmatig bezocht door componisten als Verdi en Puccini. Ook nu nog kun je 's morgens terecht voor een kop koffie met brioche op de begane grond. Op de eerste verdieping, vanwaar je uitzicht hebt op het Piazza del Duomo, geniet je van een aperitief of lunch. Probeer zeker de Campari Selz, het iconische drankje van deze zaak.

koffie / borrel galleria vittorio emanuele II, hoek piazza del duomo 21, +390286464435, camparino.com, open ma-za 9.30-0.00, zo 9.30-22.00, prijs €, metro m1, m3 duomo

